

eul_wid: umi-ak

Ἀνώνυμοι Ἰατρικοί · Medical Writers Anonymous

On the Difference of Fevers

Περὶ τῆς τῶν πυρετῶν διαφορᾶς

Period: Ὀψιμαρχία [Late Antique](#)
Dialect: Κοινὴ τεχνικὴ [Technical Koine](#)
Domain: Ἰατρικὴ [Medicine](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)

601 Σκοπὸν ἔχομεν ἐν τῷ παρόντι [συγ]γράμματι περὶ τῆς τῶν πυρετῶν διαφορᾶς ... εἵπωμεν τί ἐστὶ διαφορὰ. Διαφορὰ ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἶδει, ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστὶ κατηγορούμενον. Ποσαχῶς ἡ διαφορὰ; τριχῶς, κοινῶς, καὶ ἰδίως, καὶ ἰδιαίτατα. Τίς ὁ σκοπὸς τῆς ὅλης πραγματείας, καὶ πόσοι θεραπευτικοὶ σκοποὶ; τέσσαρες εἰσὶ θεραπευτικοὶ σκοποὶ· ὁ ἀπὸ τοῦ ποσοῦ, καὶ τοῦ ποιοῦ, καὶ τοῦ καιροῦ, καὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως. Ποσαχῶς ἡ ἔνδειξις τῶν θεραπευτικῶν σκοπῶν; πενταχῶς· πρώτη μὲν ἡ ἔνδειξις ἀπὸ τῆς τοῦ πεπονθότος τόπου κράσεως ἐστὶ, τὸ μέτρον ὀρίζουσα τοῦ θερμαίνειν ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν ἢ ὑγραίνειν· ὁ κατὰ συζυγίαν πράττειν αὐτὰ· δευτέρα δὲ, τοῦ κοινὸν εἶναι τὸ ἔργον ἅπασι τοῦ ζώου μορίοις, ἢ κοινήν τὴν δύναμιν εἶναι χορηγεῖ· τρίτη, ἡ παρὰ τὴν διάπλασιν αὐτοῦ· τετάρτη, ἡ παρὰ τὴν θέσιν, ἥς μέρος ἐστὶν, ἢ πρὸς τὰ πλησιάζοντα τοῦ ζώου μόρια κοινωνία· καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἡ τοῦ τῆς αἰσθήσεως ποσοῦ. Πόσα ὄργανα ἔχει ὁ πυρετός; δύο ὄργανα ἔχει ὁ πυρετός, καὶ κέχρηται τούτοις πρὸς λύμην παντὸς τοῦ σώματος· καρδίαν φημὶ καὶ ἥπαρ· καρδίαν μὲν, ἀνάπτουσιν αὐτόν· ἥπαρ δὲ, τὴν τῶν χυμῶν ὕλην αὐτῷ χορηγοῦν. Ὁρμᾷ οὖν ὁ πυρετός ἀπὸ καρδίας καὶ ἥπατος. Φεῖδεται οὖν ὁ πυρετός χόνδρων, ὀστέων, νεύρων καὶ τῶν λοιπῶν, ἢ οὐ; Οὐ φεῖδεται οὐ χόνδρων, οὐκ ὀστέων, οὐκ ἄλλου τινὸς μορίου, ἀλλὰ συντήκει μὲν ἀρτηρίαν, καταναλίσκει δὲ σάρκα, ἐκδαπανᾷ δὲ πᾶσαν τὴν ὑγρότητα τῶν μορίων. Τί ἐστὶ σκοπός; τὸ προὔπονοοῦμενον τέλος· καὶ ἄλλως· σκοπός ἐστὶ πρόσληψις ψυχῆς, καὶ προτύπωσις προτεθεῖσα ἐκ μεταφορᾶς τοῦ τοξότου, τοῦ πρώτον μὲν στοχαζομένου τὸν τόπον, εἶθ' οὕτως ἐπιτέμποντος τὸ βέλος. Πόσαι διαφοραὶ τῆς θερμασίας; δύο· ἡ γὰρ ἀνειμένη ἐστὶν, ἢ ἐπιτεταμένη, τοῦτ' ἔστιν ἡ ἥττον ἢ μᾶλλον. Οὐκοῦν καὶ τοῦ πυρετοῦ διαφοραὶ δύο, οὐσιώδης καὶ ἐπουσιώδης, καὶ ἐπὶ τὸ ἥττον καὶ μᾶλλον ὑπάρχουσι. Τί ἐστὶ τὸ προὔπονοοῦμενον τέλος ὁ ἀποτετέλεσται τοῦ σκοποῦ; ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Καὶ τί ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος; τὸ ἄρξασθαι καὶ τελειῶσαι. Τίς τυγχάνει ἡ οὐσία τοῦ πυρετοῦ; παρὰ φύσιν θερμασία· τῆς δὲ θερμασίας ταύτης ἡ μὲν μᾶλλον ἐστὶν, ἡ δὲ ἥττον.

602 Καὶ αὗται μὲν οὖν εἰσιν αἱ κυριώταται διαφοραὶ τοῦ πυρετοῦ· αἱ δὲ ἄλλαι κατὰ συμβεβηκός· τούτων αἱ μὲν ἀχώριστοι, ὅσαι παρὰ τὴν φύσιν, ὡς εἰρήκαμεν, ἐπὶ στερεοῖς καὶ ὑγροῖς καὶ πνεύμασι συνίστανται· αἱ δὲ χωρισταί, ὅσοι παρὰ τὴν κίνησιν, καθὰ φαμέν, τοὺς μὲν ὀξεῖς, τοὺς δὲ χρονίους, καὶ τοὺς μὲν τεταγμένους, τοὺς δὲ ἀτάκτους· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ χρωμάτων μὲν, ὡς ἂν εἵπωμεν, τοὺς μὲν ξανθοὺς, τοὺς δὲ ἐρυθροὺς, τοὺς δὲ πελιδνοὺς, ἀπὸ μορίων δὲ, ὡς ἂν

φήσωμεν, τοὺς μὲν περιπνευμονικοὺς, τοὺς δὲ πλευριτικοὺς εἶναι πυρετούς. Αὗται γὰρ κατὰ συμβεβηκός εἰσι διαφοραὶ, καὶ χωρισταί· οὐ γὰρ αἰεὶ ἐστὶν ὁ πυρετός, περιπνευμονικὸς δὲ ἐστὶ μεταλαμβανόμενος εἰς ἄλληλα τῶν παθῶν· καὶ ἐπὶ τῶν ὀξέων δὲ, τὸ αὐτό· δύναται γὰρ ἀπὸ τῶν ὀξέων εἰς χρόνιον πεσεῖν. Εἰκότως οὖν αὗται λέγονται χωρισταὶ διὰ τὸ μεταπίπτειν αὐτὰς [καὶ] μεταβαίνειν ὡσαύτως αἰεὶ. Πόσαι διαφοραὶ τῶν πυρετῶν; Καὶ λέγομεν ὅτι τῶν πυρετῶν διαφοραὶ διτταί, αἱ μὲν οὐσιώδεις, αἱ δὲ ἐπουσιώδεις. Καὶ ποίας καλεῖ οὐσιώδεις, καὶ ποίας ἐπουσιώδεις; Καὶ οὐσιώδεις, καὶ οἰκειοτάτας καὶ πρώτας διαφορὰς καλεῖ ὁ Γαληνὸς τὰς ἀπὸ τοῦ εἵδους τοῦ παρὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Τῶν γὰρ πυρετῶν οἱ μὲν εἰσιν οὐσιώδεις, οἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός· καὶ τῶν οὐσιωδῶν, οἱ μὲν περὶ τὸ εἶδος, οἱ δὲ περὶ τὴν ὕλην. Καὶ ἡ μὲν περὶ τὸ εἶδος διαφορὰ, τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον· ἡ γὰρ θερμασία, ἡ μᾶλλον ἐστὶν ἢ ἥττον· ἡ δὲ περὶ τὴν ὕλην ἢ ἐπὶ πνεύμασιν ἢ ἐφ' ὑγροῖς, ἢ ἐπὶ στερεοῖς. Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ πνεύμασιν, ἡ ζωτικὴ, ἡ ψυχικὴ, ἡ φυσικὴ· ἡ δὲ ἐφ' ὑγροῖς, ἢ ἐπὶ φλέγμασιν, ἢ ἐφ' αἵματι, ἢ ἐπὶ χολῇ, ἢ ἐπὶ μελαγχολίᾳ· ἡ δὲ ἐπὶ στερεοῖς, ἢ ἐπὶ παρεσπαρμένη ὑγρότητι, ἢ ἐπὶ νεοπαγεῖ, ἢ ἐπὶ συνεκτικῷ. Καὶ αὕτη μὲν ἡ οὐσιώδης διαφορὰ τῶν πυρετῶν, ποίας καλεῖ οὐσιώδεις, καὶ ποίας ἐπουσιώδεις; τὰς κυριωτάτας καὶ πρώτας, καὶ τὰ παρὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, οὐσιώδεις καλεῖ· τὰς δὲ ἀπὸ τῆς ὕλης καλεῖ ἐπουσιώδεις. Ποῖαι οὖν εἰσιν αἱ οὐσιώδεις, ἢ δηλονότι αἱ τῆς οὐσίας αὐτῆς· τίς δὲ ἡ οὐσία τοῦ πυρετοῦ; ἡ παρὰ φύσιν θερμασία, καὶ ταύτης τοίνυν αἱ διαφοραὶ τῶν πυρετῶν τυγχάνουσι. Πόσαι διαφοραὶ τῶν πυρετῶν; δύο εἰσιν αἱ διαφοραὶ τῶν πυρετῶν, αἱ οἰκειόταται καὶ κυριώταται, αἱ τινες καὶ διαιροῦνται ἐν τῷ παρόντι συντάγματι. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ διαλαμβάνει περὶ τῶν ὁμογενῶν πυρετῶν, φημὶ δὲ περὶ ἐφημέρων, καὶ ἐκτικῶν. Ἀλλ' εὐθέως ἀπορῶν τις ἐπανίσταται καὶ λέγει· Τί φῆς; ὁμογενεῖς ὑπάρχουσιν ὃ τε ἐφήμερος καὶ ὁ ἐκτικός; Παραδέδωκάς μοι τὸν ἐφήμερον εὐθέςτατον ὄντα, καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ γινόμενόν τε καὶ παυόμενον, τὸν δὲ ἐκτικὸν τοῦτον δυσίατον καὶ κακοήθη; Ὁμογενεῖς δ' ἀναγορεύεις τοὺς ἐφημέρους; Καὶ λέγομεν οὖν ὅτι ὁμογενεῖς αὐτοὺς ἔφη εἶναι ὡς ἀμφοτέρους ἐκ προκαταρκτικῆς αἰτίας ἠνωμένους. Ὅτι τῶν πυρετῶν, οἱ μὲν εἰσιν ἐπὶ πνεύμασιν, οἱ δὲ ἐφ' ὑγροῖς, οἱ δὲ ἐπὶ στερεοῖς· καὶ πάλιν τῶν πυρετῶν, οἱ μὲν ἐπὶ τῷ πεπονθότι, οἱ δὲ ἄνευ τόπου· καὶ πάλιν οἱ μὲν ἀπλοῖ, οἱ δὲ σύνθετοι. Ὅτι τῶν νοσημάτων, τὰ μὲν εἰσιν ὁμοιομερῆ, τὰ δὲ ὀργανικά, τὰ δὲ κοινὰ, καὶ τὰ μὲν ἀπλᾶ, τὰ δὲ σύνθετα, καὶ τὰ μὲν μεθ' ὕλης, τὰ δὲ ἄνευ ὕλης, καὶ ἡ ἐν παντὶ τῷ σώματι, ἡ ἐνὶ μορίῳ, ἢ ἐπὶ κυρίῳ ἢ ἀκύρῳ. Ζητοῦμεν οὖν τὴν οὐσίαν τοῦ πυρετοῦ· ὁ μὲν γὰρ πυρετός, συμβεβηκός ἐστι, ἡ δὲ ὕλη οὐ συνδιαιρεῖται. Ὁ πυρετός γὰρ οὐσία ἐστὶν, ἐπειδὴ καὶ τὰ πνεύματα καὶ τὰ λοιπὰ οὐσίαι εἰσίν. Οὐσία δὲ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ παρὰ φύσιν θερμασία. Τί οὖν; ἂν τις συγγράφων, ἢ ἐνεργῶν, ἢ ὁδοιπορῶν, θερμανθεὶς τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας, πυρέττειν αὐτὸν λέγομεν; Οὐδαμῶς· ἐπειδὴ αὕτη ἡ θερμασία ἐν μέρει γίνεται, ὁ δὲ πυρετός ἐν ὅλῳ τῷ σώματι.

603 Ἀλλὰ πάλιν ἐροῦσι τινές· Τί οὖν; ἂν τις λουσάμενος, ἢ οἶνον πιὼν, ἢ ἄλλως πως διαθερμανθῇ ὅλον τὸ σῶμα, τότε πυρέττειν φήσομεν τὸν ἄνθρωπον; Καὶ λέγομεν· Οὐχί, ἐπειδὴ οὐ βλάπτει τὰς ἐνεργείας ἢ τοῦ λουτροῦ θερμασία. Τί δὲ ἐστὶ πυρετός; ἐροῦμεν πάλιν ὅτι πυρετός ἐστὶ θερμασία παρὰ φύσιν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι γινομένη καὶ βλάπτει τὰς ἐνεργείας. Ἰστέον οὖν ὅτι ἡ καρδία οἶον πηγὴ τίς ἐστὶ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ· ἐκπεφύκασι δὲ ταύτης ἀρτηρίαι, οἶον σωληνές τινες, καὶ δι' αὐτῶν ἐν τῷ παντὶ σώματι χορηγεῖται ἡ θερμότης. Ἐὰν οὖν τις ὁδοιπορῶν θερμανθῇ, τὴν κεφαλὴν ἐκκαυθεὶς, πάσχουσιν αἱ ἀρτηρίαι καὶ τῇ συγγενείᾳ ἀπαγγέλουσι τῇ καρδίᾳ τὸ πάθος, καὶ οὕτως αὕτη μεταλαμβάνουσα ἀνάπτει τὸν πυρετόν. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ πνεῦμα ἐτοίμως ὑπὸ τοῦ ὁμοίου θερμοῦ πάσχει. Μεμαθήκατε γὰρ πολλάκις ὅτι τὸ ἡμέτερον σῶμα, ἐκ τριῶν οὐσιῶν συνεστηκός, ἐκ πνευμάτων, ἐξ ὑγρῶν, ἐκ στερεῶν, ἐν αὐτῷ συνιστάμενον ἔχει τὸν πυρετόν. Καλεῖ δὲ ὁ Ἱπποκράτης πρέπουσαν ἐν λέξεσι τὴν ὀνομασίαν.

Τίς ἐστι συμβεβηκῶς πυρετός; συμβεβηκῶς πυρετός ἐστὶν ὃς γίνεται καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. Καὶ πῶς ὀρώμεν ἐπὶ τὸν περιφρυγῇ μαρασμὸν, ὅτι γίνεται μὲν, οὐκ ἀπογίνεται δέ; Καὶ λέγομεν ὅτι ὁ περιφρυγῆς μαρασμὸς οὐκ ἀποχωρεῖται τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. Ἐροῦμεν δὲ ὅτι πρῶτον μὲν οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ἐπὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων ὁ ἀποδοδόμενος λόγος, ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν χωριστῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀχωρίστων, οὐκ ἔστιν. Ὁ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς τοιοῦτός ἐστιν· ἢ ἐν τόπῳ πεπονθότι ἐστὶν ὁ πυρετός, ἢ ἄνευ τόπου πεπονθότος· καὶ εἰ μὲν ἐν τόπῳ πεπονθότι ἐστὶν, ἢ ἐν σπληνί, ἢ ἐν ἥπατι, ἢ ἐν πλευρῳ καὶ τοῖς τοιούτοις. Καὶ γὰρ ὁ πυρετός εἰ φθείρει τὸ ὑποκείμενον, οὐκέτι συμβεβηκὸς ἐστὶν, ἀλλ' ἢ κακότηδες νόσημα. Εἰ γὰρ ὁ πυρετός ἔφθειρε τὸ ὑποκείμενον, ἔδει πᾶν συμβεβηκὸς φθεῖρειν τὸ ὑποκείμενον. Ἀλλὰ μὴν οὔτε οἱ ἐπὶ πνεύμασιν, οὔτε οἱ ἐπὶ χυμοῖς πυρετοὶ, οὔτε οἱ ἐκτικοὶ ἀρχόμενοι τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαρασμῶδεις. Ὅτι οὐκέτι ὁ πυρετός φθείρει τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ τὸ κακότηδες νόσημα. Καὶ οὗτοι οἱ πυρετοὶ, ἢ συνεχεῖς εἰσὶν, ἢ διαλείποντες, ἢ ὀξεῖς, ἢ χρόνιοι. Εἰ δὲ ἄνευ τόπου πεπονθότος, ἢ ὁ πυρετός ἐπ' ἐμφράξει ἐστί, καὶ αὕτη ἡ ἔμφραξις περὶ τὰ διάφορα μόριά ἐστι. Καὶ μὴ θαυμάσης ὅτι μία οὐσία ἐστὶ, πολλὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὕτω δὲ καὶ ἐν κατηγορίαις καὶ ἐν παντὶ πράγματι. Ἀποροῦσι δὲ τινες πρὸς τὴν οὐσιώδη διαφορὰν τῶν πυρετῶν τὴν παρὰ τὸ εἶδος· φασὶ γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τινος λέγεται διαφορὰ, τῆς ἀπλῆς θερμασίας, ἢ τῆς πυρεκτικῆς. Καὶ φαμέν ὅτι διττὸν τὸ οὐσιώδες· οὐσιώδες γάρ ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς οὐσίας ὀρμώμενον, καὶ τὸ ἀμέσως ἄγον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν οὐσίαν. Ἐνταῦθα οὖν οὐσιώδη διαφορὰν λέγομεν τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ὡς ἀμέσως ἄγον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν θερμασίαν. Σημειοῦται δὲ ὁ Γαληνὸς τὸ ἀπὸ τριχῶν καὶ χροιάς· οὐσιώδη δὲ καλεῖ τὴν ἀφήν, ὡς ἄγουσαν ἡμᾶς εἰς κατάληψιν τοῦ καθαπτομένου, καὶ ἄλλοτε ἐξ ἄλλου τῶν εἰρημένων. Ἐπὶ μὲν τῶν κακοχύμων ἄρχεται ἀπὸ τῶν ὑγρῶν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀχωρίστων, τὴν ἀρχὴν ποιεῖται ἀπὸ τῶν στερεῶν. Τί ἐστι συμβεβηκός; ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται, χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς· τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐν σώματί ἐστι; ναί. Καὶ ὁ πυρετός ἄρα ἐν σώματι; ναί. Καὶ πόσαι διαφοραὶ τῶν σωμάτων; τρεῖς· καὶ ἐπειδὴ τῶν σωμάτων τρεῖς εἰσι διαφοραί· ἢ γὰρ πνεύματά εἰσιν, ἢ ὑγρὰ ἢ στερεὰ, καὶ ὁ πυρετός ἄρα ἐν πνεύμασιν ἐστὶν, ἢ ἐν ὑγροῖς, ἢ ἐν στερεοῖς. Αἱ μὲν κατὰ γένος διαφοραὶ τῶν πυρετῶν, τρεῖς εἰσι γινόμεναι, κατ' εἶδος δὲ πλεῖσται.

604 Εἰς πόσα διαιρεῖται ὁ ἐν πνεύματι πυρετός; εἰς δύο· ἢ γὰρ ἐφήμερός ἐστι μονοήμερος, ἢ ἐφήμερος πολυήμερος· ἐπειδὴ γὰρ οὗτος ἢ ἐν ἀπερίττῳ γίνεται σώματι, ἢ περιττωματικῷ. Καὶ εἰ γένηται ἐν ἀπερίττῳ σώματι, τί ποιεῖ; μονοήμερον. Εἰ δὲ ἐν περιττωματικῷ, ἐφήμερον πολυήμερον. Πῶς; μηκέτι ἀρκούμενος ὁ πυρετός τῷ πνεύματι, ἀλλ' ἐπινεμόμενος τῷ αἵματι, παρεκτείνεται εἰς γ' ἢ δ' ἡμέρας, καὶ γίνεται ἐφήμερος πολυήμερος. Διὰ τί καλοῦμεν τὸν ἐφήμερον πολυήμερον; διὰ τὰ φθάσαντα λεχθῆναι· ἐνιότε γὰρ καλοῦμεν ἐφήμερον μὲν διὰ τὸ πνεῦμα, καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν αὐτοῦ, πολυήμερον δὲ, διὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην. Διὰ τί τρεῖς διαφορὰς εἶπε τεσσάρων ὄντων χυμῶν. Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπὶ χολῇ καὶ φλέγματι καὶ μελαγχολίᾳ πυρετοὺς ἔφησεν, ἐφ' αἵματι δὲ οὐκέτι. Ἐπειδὴ πᾶς πυρετός ἐπὶ χυμῷ γινόμενος ἐπὶ σήψει τούτου γίνεται. Τὸ δὲ αἷμα σαπὲν καὶ ποιοῦν πυρετὸν, οὐκέτι μὲν αἷμα, ἀλλὰ χολὴ γίνεται καὶ οὐχ αἷμα, καὶ λύεται τὸ ζητούμενον, καὶ τεσσάρων ὄντων χυμῶν, οὐδὲν ἄτοπον τρεῖς εἶναι διαφορὰς πυρετῶν. Καὶ πῶς ἐπὶ ἀσήπτῳ αἵματι πυρετός γίνεται; καὶ φαμέν, ὅτι ἡμεῖς περὶ τῶν ἐπὶ σήψει λέγομεν, οὗτοι δὲ περὶ τῶν ἀσήπτων. Ἄλλως τε καὶ ὁ ἐπὶ ἀσήπτῳ αἵματι γινόμενος πυρετός ἐπὶ τοὺς πολυημέρους ἐφημέρους ἀνάγεται. Ὅθεν καὶ ὁ Γαληνός, ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ, τοὺς συνόχους ἐφημέρους πολυημέρους καλεῖ ἐπὶ ἀσήπτῳ αἵματι γινομένους ἐντὸς τῶν ἀγγείων· οἱ δὲ διαλείποντες ἐκτὸς τῶν ἀγγείων σηπομένου τούτου γίνονται, καὶ οὐκέτι ὡς αἷμά ἐστιν, ἀλλ' ὡς ξανθὴ χολή. Διὰ τί τεσσάρων ὄντων χυμῶν, τέσσαρες ὄγκοι γίνονται, διαφοραὶ δὲ πυρετῶν μόναι τρεῖς, ἐπειδὴ ὄγκος συνίσταται καὶ χωρὶς σήψεως χυμῶν; δύναται

γὰρ καὶ τὸ αἷμα χωρὶς σήψεως ὄγκον ποιῆσαι. Πόσαι διαφοραὶ τῶν ἀπλῶν ὄγκων, καὶ πόθεν ἕκαστος γίνεται; τῶν ἀπλῶν ὄγκων τέσσαρες εἰσὶ διαφοραί· φλεγμονή, σκίρρος, οὐριοίδημα, καὶ ἐρυσίπελας. Πόσαι διαφοραὶ τῶν πυρετῶν; δύο μὲν εἰσιν αἱ οὐσιώδεις. Καὶ ποίας καλεῖ οὐσιώδεις, καὶ ποίας ἐπουσιώδεις; τὰς κυριωτάτας καὶ πρώτας, καὶ τὰς παρὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, οὐσιώδεις καλεῖ τὰς δὲ ἀπὸ τῆς ὕλης, καλεῖ ἐπουσιώδεις. Καὶ ποῖαί εἰσι κατὰ συμβεβηκὸς ἀχώριστοι, ποῖα δὲ χωριστά; Χωριστὰ μὲν ὡς ἂν τις εἴπῃ τοῦ ζώου, τὸ μὲν λογικόν, τὸ δὲ ἄλογον. Αὗται αἱ διαφοραὶ οὐσιώδεις ὑπάρχουσιν. Ἐὰν δὲ φήσωμεν τοῦ ζώου, τὰ μὲν λευκὰ ὡς κύκνοι, τὰ δὲ μέλανα ὡς χελιδόνες καὶ τὰ ὅμοια καλοῦνται κατὰ συμβεβηκὸς ἀπὸ γὰρ τῶν χρωμάτων ἐλείφθησαν. Διὰ τί καλοῦνται ἀχώριστα; ἀχώριστα δὲ καλοῦνται, διὰ τὸ μὴ χωρίζεσθαι τῆς οὐσίας· τοῦ γὰρ κύκνου τὸ λευκὸν οὐ χωρίζεται, ὡς οὐδὲ τῆς κορώνης ἢ τῆς χελιδόνος τὸ μέλαν. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν τὰ μὲν περιπατεῖ, τὰ δὲ οὐ περιπατεῖ, τὰ δὲ ἴσεται, τὰ δὲ κάθηται, τῶν ἐμψύχων εἰσὶ ταῦτα κατὰ συμβεβηκὸς χωριστά. Εἰ τοίνυν ἐπὶ παντὸς πράγματος αἱ διαφοραὶ, αἱ μὲν εἰσιν οὐσιώδεις, αἱ δὲ ἐπουσιώδεις, καὶ αἱ μὲν ἀχώριστοι, αἱ δὲ χωρισταί. Καὶ ἐπὶ τοῦ πυρετοῦ ἄρα τὸ αὐτὸ φυλαχθήσεται, καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς σώζεται. Εἰ γὰρ ὁ πυρετὸς πρᾶγμα ἔστι, παντὸς δὲ πράγματος οὐσιώδεις διαφοραὶ αἱ εἰρημέναι εἰσὶ, καὶ τοῦ πυρετοῦ ἄρα αὗται διαφοραί. Τούτου γὰρ αἱ μὲν εἰσιν οὐσιώδεις, αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ αἱ μὲν ἀχώριστα, αἱ δὲ χωρισταί. Τινὲς λέγουσιν ὅτι τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐν τῇ ὕλῃ εὐρίσκεται, τὸ μὲν γὰρ μᾶλλον ἐν συνόχῳ, τὸ δὲ ἥττον ἐν ἀμφημερινῷ καὶ ἐκτικῷ. Λύσις τούτου ῥαδία ἔστι, μετασχηματισθείσης τῆς λέξεως, μᾶλλον δὲ προστεθείσης. Ἐν γὰρ τῷ λέγειν «αἱ οὐσιώδεις κατὰ συμβεβηκὸς,» ἔστι προστεθὲν «τὸ ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς,» λύει τὸ ζητούμενον.

605 Εἰ μὲν γὰρ οὐσιώδεις αὗται, οὐκ εἰσὶ κατὰ συμβεβηκὸς. Εἰ δ' ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχουσιν, οὐδὲν ἄτοπον εἶναι καὶ αὐτὰς ἐπουσιώδεις. Καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐσίαι μὲν ὑπάρχομεν, ἀλλ' ἐν τόπῳ συμβεβηκῶτι ἔσμεν. Οὕτως οὖν καὶ αἱ παρὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον οὐσιώδεις οὔσαι ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχουσι· κἂν τοῦτο μᾶλλον, οὐσιώδεις ἂν εἶεν τῷ πᾶσι παρακολουθεῖν πυρετοῖς. Πῶς ἀναδέχονται τὰ στερεὰ τὸν πυρετὸν, πρὶν τῶν ὑγρῶν, ὅταν τινὲς, ἡθρηκότες ὡμοὺς χυμοὺς καὶ ψυχροὺς ἐν ταῖς κοιλίαις τῆς καρδίας, ἐπειδὰν θυμωθῶσιν, ἢ ἀγρυπνήσωσιν, ἢ φροντίσωσιν, τότε κατ' ἀνάγκην μήτε χυμοὺς δυναμένης ἀποδέξασθαι τῆς θερμότητος; ψυχροὶ γὰρ εἰσὶ λοιπὸν τῶν ὑγρῶν ξηρανθέντων τὸ πάθος ὑποδέχονται τὰ στερεὰ, διότι ἀμέσως ἄγει ἔπ' αὐτὰ τὴν οὐσίαν τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. Τοῦ γὰρ πυρετοῦ οὐσιώδης ἔστι διαφορά, ἢ περὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἐκ δύο μερῶν σύνθετος. Ὁ γὰρ πυρετὸς σύνθετον ἔστι πρᾶγμα ἐξ ὕλης καὶ εἶδους· ὕλης μὲν, τῆς θερμῆς δυσκρασίας· εἶδους δὲ, τῆς τοιαύδε θερμασίας· ἢ δὲ ὕλη καὶ τὸ εἶδος οὐσιώδεις εἰσὶ διαφοραί. Ὁ δὲ τρόπος τῆς κινήσεως συμβεβηκυῖα ἔστι τοῦ πυρετοῦ διαφορά. Τὸ δὲ πλῆθος αἰετῆς τῆς πυρετώδους οὐσίας ἐν τῷ πλήθει κεῖται τῆς ἀπορρόης τῶν περιττωμάτων Πλεονάσαν ἢ σαπὲν τὸ αἷμα τίνα ποιεῖ παθήματα; Ὁπνίκα δὲ πλεονάσῃ τὸ αἷμα, καὶ παρασπαρῇ ἐν τοῖς ἀγγείοις καὶ ἔστιν ἀσαπὲς, ποιεῖ πληθώραν, ἢ σύνοχον τὸν ἐπισηπῇ. Εἰ δὲ γε σαπῇ, εἰ μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγγείοις, ποιεῖ τὸν σύνοχον τὸν ἐπισηπῇ· εἰ δὲ ἐνὶ μορίῳ πλεονάσῃ, καὶ ἔστιν ἀσαπὲς, ποιεῖ ἐρυθήματα· εἰ δὲ καὶ σαπῇ, ποιεῖ ἀπόστημα. Πλεονάσασα ἢ σαπεῖσα ἢ χολὴ τίνα ποιεῖ παθήματα; εἰ μὲν πλεονάσῃ ἐν τοῖς ἀγγείοις καὶ ἀναχυθῇ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ ἔστι ἀσαπῆς, ποιεῖ ἴκτερον. Εἰ δὲ πλεονάσασα σαπῇ, εἰ μὲν ἔσω τῶν ἀγγείων, ποιεῖ καῦσον· εἰ δὲ ἔξω τῶν ἀγγείων, ποιεῖ τριταῖον διαλείποντα. Εἰ δὲ ἐν ἐνὶ μορίῳ πλεονάσῃ, καὶ διασαπῇ, ποιεῖ τὸν λεγόμενον ἔρπητα· εἰ δὲ σαπῇ, ἔρπητα τὸν μετὰ ἀναβρώσεως. Τίνα σημεῖα τῆς μελαγχολίας; ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς μελαγχολίας, σημαίνει τὸ ἀνιαρόν, τὸ ἀλγεινόν, τὸ ὀδυνηρόν, τὸ ἐπίπονον,

καὶ τὸ διαβρωτικόν. Ποῖον τὸ ἐν ἡμῖν χυμῶν ἀποτελεῖ τὰ ἀτμώδη; ποῖον δὲ τὰ λιγνυώδη, καὶ ποῖον τὰ αἰθαλώδη καὶ ποῖον τὰ καπνώδη; ἰστέον ὅτι, ἐκ μὲν τοῦ αἵματος, οἱ ἀτμοὶ, ἐκ δὲ τῆς χολῆς τῆς ξανθῆς, τὰ λιγνυώδη, ἐκ δὲ τῆς μελαίνης, τὰ αἰθαλώδη, ἐκ δὲ τοῦ φλέγματος, τὰ καπνώδη. Ποῖον καλοῦμεν λυπηρίαν πυρετόν; Ὁ δὲ λυπηρίας καῦσος μὲν ἐστὶ καὶ οὗτος. Ἐπὶ δὲ φλεγμονῇ γαστρὸς ἀναπτόμενος, πλεονάσας ἢ σαπείς ὁ χυμὸς ὁ μελαγχολικὸς, τίνα ποιεῖ πάθη; εἰ μὲν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι πλεονάσει ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς καὶ ἔστιν ἀσαπής, ποιεῖ τὸν μελανιήτερον. Εἰ δὲ πλεονάσας σαπῇ, εἰ μὲν ἔξω τῶν ἀγγείων, ποιεῖ τεταρταῖον, εἰ δ' ἐνὶ μορίῳ πλεονάσῃ, καὶ ἔστιν ἀσαπής, ποιεῖ σκίρρον· εἰ δὲ σαπῇ, ποιεῖ καρκινώματα, ἢ φαγεδαινώματα. Πόσα ἀγγεῖα τοῦ αἵματος; Ἰστέον ὅτι δύο ἀγγεῖα εἰσιν ἐν ἡμῖν τοῦ αἵματος, ἀρτηρία καὶ φλέβες· ἡ μὲν τὸ πνεῦμα περιέχουσα, ἡ δὲ τὸ αἷμα. Μεμαθήκαμεν δὲ ὅτι ταῦτα τὰ ἀγγεῖα, ἢ ἐν τῷ πέρατι συναναστομοῦνται ἀλλήλοις, ἢ ἐν μέσῳ.

606 Πῶς γίνεται ὁ πυρετός; Ὅταν πλεονάσῃ τὸ αἷμα ἐν ταῖς φλεψὶ, τοῦτο μὴ δυνάμενον στέγεσθαι ἐν αὐταῖς, τῇ συνεχείᾳ κατέρχεται εἰς τὰς ἀρτηρίας· καὶ εἰ μὲν ἡ μεγάλη ἡ κοιλότης τῶν ἀρτηρίων, μένει ἐκεῖσε στεγόμενον, καὶ μηδὲν παρεμποδῶν γινόμενον τῷ πνεύματι· εἰ δὲ στενὴ εἴη ἡ ἀρτηρία, καὶ τὸ αἷμα πολὺ, τότε τῇ ῥώμῃ τοῦ πνεύματος τοῦτο ἐξωθούμενον φέρεται περὶ τὰ πέρατα ἅτινα στενότατά εἰσι· καὶ τοι πᾶν ἐκεῖ σφηνοῦται καὶ κώλυμα γίνεται τοῦ πνεύματος. Πόθεν καὶ πῶς γίνονται τὰ λοιμικὰ νοσήματα, καὶ τίς ἡ αἰτία τούτων; Τῶν δὲ λοιμικῶν νοσημάτων, ἡ εἰσπνοὴ μάλιστα αἰτία· γίνεται δὲ ποτὲ καὶ διὰ τοὺς ἐν τῷ σώματι χυμοὺς ἐπιτηδεῖους πρὸς σήψεις ὑπάρχοντας, ὅταν ἀφορμὴν τέ τινα ταχεῖαν ἐκ τοῦ περιέχοντος πυρετοῦ λάβῃ τὸ ζῶον· ὡς τὰ πολλὰ δὲ, ἐκ τῆς ἀναπνοῆς γάρ τοι τοῦ περὶ ἀέρος ὑπὸ σηπεδονώδους ἀναθυμιάσεως μianθέντος. Τίς ἡ τῆς σηπεδόνης ἀρχή; ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς σηπεδόνης ἦτοι πλῆθος τι νεκρῶν ἐστὶ μὴ καυθέντων ἐν πολέμῳ, ἢ ἐκ τέλματος, ἢ λιμνῶν, ἢ βαράθρου τινὸς παρακειμένου καὶ ἀναθυμιάσιν δηλητηριώδη καὶ πονηρὰν παραπέμποντος ὥρα θέρους. Τὸ δ' εἶναι καὶ τοὺς κατὰ τὸ σῶμα χυμοὺς ἐκ πονηρᾶς διαίτης ἐπιτηδεῖους πρὸς σήψιν, ἀρχὴ τοῦ λοιμώδους γίνονται πυρετοῦ. Οὐδὲν γὰρ τῶν αἰτίων ἄνευ τῆς τοῦ πάσχοντος ἐπιτηδειότητος ἐνεργεῖν ἐφύκε. Καὶ ψύξις πολλάκις ἤνεγκε λοιμικὰ νοσήματα· πυκνοῖ γὰρ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἀδιαπνευστοῦσιν οἱ χυμοὶ, καὶ τῇ σήψει ποιοῦσι πυρετόν. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ξηρότητι λοιμικὰ νοσήματα γίνονται, καθὼς φησιν Ὅμηρος κύνας ἀργοὺς ὡς ξηρότερον πάθος πρῶτον, ὥσπερ καὶ αἱ θερμότεραι τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος καταστάσεις· οἷα περὶ κυνὸς ἐπιτολὴν ἄρτι. Διὰ μὲν τῆς εἰσπνοῆς θερμαίνουσι τὴν καρδίαν, ἔξωθεν δὲ περικεχυμένου τῷ σώματι σύμπαντος τοῦ θερμοῦ, ἀποφαίνουσι καὶ μάλιστα τὰς ἀρτηρίας ὡς ἀνελκούσας τι τοῦ περιέχοντος ἀέρος· συνδιατίθεσθαι δὲ τὴν καρδίαν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἔμφυτον θερμὸν καὶ θερμῆς ἀμέτρου γινομένης τὴν πυρετώδη διάθεσιν ἰσχεῖν. Κατὰ πόσους τρόπους γίνονται τὰ λοιμικὰ νοσήματα; κατὰ δύο, ἢ κατὰ τροπὴν τοῦ ἀέρος, ἢ κατὰ ἀναθυμιάσιν τῆς γῆς, γίνεται πτώσις τῶν τετραπόδων. Τί διαφέρει τὰ ἐπίδημα νοσήματα τῶν λοιμικῶν; τὰ μὲν ἐπίδημα ποιότητι βλάπτει, τὰ δὲ λοιμικὰ τῇ σήψει. Καὶ τὰ μὲν ἐπίδημα ὀλίγους βλάπτει καὶ τοὺς ἐπιτηδεῖους· τὰ δὲ λοιμικὰ, πολλοὺς ὥστε καὶ τοὺς ἀνεπιτηδεῖους, καὶ τὰ φλεγμῆναντα μέλη τῷ λόγῳ τῆς σήψεως ἀνάπτει τὸν πυρετόν. Διὰ τί καὶ ἐν τοῖς λοιμοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀφθαλμίαι προκατάρχονται; ὅτι τὸ πνεῦμα ἐν ᾧ ἐστὶν ὁ λοιμὸς τροπῆς περὶ αὐτῆς γινομένης ἄνω φερόμενον τὴν ὄρασιν ταράσσει· καὶ γὰρ μᾶλλον ἐστὶ λεπτὸν καὶ κυριώτερον. Πῶς διὰ σῆψιν γίνεται πυρετός; διὰ σῆψιν, ὅταν οἱ χυμοὶ σαπῶσιν ἐν τῷ βάθει, καὶ ἀναδοθῇ τούτων ἡ σῆψις ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ μολύνει αὐτῆς τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἀνάπτει πυρετόν Ποσαχῶς γίνεται ὁ σύνοχος, καὶ ποῖον καλεῖ ὁμότονον, καὶ ποίους ἀκμαστικούς, καὶ ποίους ἐπακμαστικούς; ὁ σύνοχος ἢ ἐπὶ ζέσει αἵματος γίνεται, καὶ ἀνάγεται ὑπὸ τοὺς πολυήμερους ἐφημέρους, ἢ ἐπὶ σήψει αὐτοῦ, καὶ

ἀναφέρεται μεταβληθέντος εἰς χολήν, ὑπὸ τοῦ ἐπὶ σήψει. Καὶ κατὰ τί διαφέρουσιν οἱ διαλείποντες τῶν συνόχων, καὶ διὰ τί ἐπὶ τῶν διαλειπόντων γίνονται ῥίγη, καὶ φρίκαι, ἐπὶ δὲ τῶν συνόχων, οὐδαμῶς; οἱ διαλείποντες καὶ διὰ τὸ σχῆμα τῶν τοιούτων, ἀλλὰ διὰ ἀντίθεσιν, διαφέρουσι τῶν συνόχων.

607 Ὅπου γὰρ ἡ ὕλη ἔξω τῶν ἀγγείων ἦτοι καὶ τῶν σαρκωδῶν μορίων σαπῇ διαλείποντα τὸν πυρετὸν ἀπεργάζεται. Καὶ πόσαι διαφοραὶ τοῦ συνόχου· ὁ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐπιδοτικός, ὁ δὲ ὁμότονος, ὁ δὲ παρακμαστικός. Πόθεν γίνονται οἱ σύνοχοι πυρετοὶ, καὶ οἱ συνεχεῖς; γίνονται πάντες ἔσω τῶν ἀγγείων τῆς ὕλης σηπομένης καὶ ζεούσης. Καὶ πόσα εἶδη συνόχου; εἶδη δὲ τοῦ συνόχου τρία, ἀκμαστικός, παρακμαστικός, καὶ ἐπακμαστικός· ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀκμαστικός ὁ ταύτην ἀεὶ ἔχων τὴν θερμασίαν, ἀπ' ἀρχῆς ἕως πέρατος· παρακμαστικός δὲ, ὁ ἀεὶ ἔχων μειουμένην τὴν θερμασίαν· ἐπακμαστικός δὲ, ὁ ἀεὶ αὐξανόμενος. Ποίαν λέγομεν οὐσίαν τοῦ πυρετοῦ; οὐσίαν δὲ λέγομεν τοῦ πυρετοῦ, τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, καὶ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν φύσιν. Πῶς γίνονται οἱ ἐφήμεροι πυρετοί; ἰστέον οὖν ὅτι τοῦδε τοῦ ἐπὶ πνεύμασι γένους ἡ κυρίως διαίρεσις ἥδε ἐστίν· ἢ γὰρ ἐπὶ κόποις, ἢ μέθαις, ἢ ὀργαῖς ἢ λύπαις, ἢ φροντίσιν οἱ κυρίως καὶ οὐσιώδεις τῶν ἐφημέρων συνίστανται· οἱ γὰρ ἐπὶ στεγνώσει καὶ πυκνώσει τοῦ δέρματος συνιστάμενοι πυρετοὶ, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μὲν γένους εἰσὶν, πλὴν οὐ κυρίως· ἐπειδὴ γὰρ ταυτὶ τὰ αἷτια, πῇ μὲν τὸν ἐφήμερον ποιεῖ πυρετὸν, πῇ δὲ τὸν ἐπὶ σήψει. Ἡ γὰρ στέγνωσις καὶ ἡ πύκνωσις ἐν ἀπερίττῳ μὲν σώματι καὶ μὴδὲν τῆς ἀπὸ τῶν χυμῶν μοχθηρίας περίττωμα κεκτημένῳ τὸν ἐφήμερον ἐργάζεται πυρετόν. Ἐν περιττωματικῷ δὲ σώματι, καὶ πλείστην ὥς εἴρηται μοχθηρίαν χυμῶν κεκτημένῳ τοὺς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου γένους πυρετοὺς ἀπεργάζεται, ὅποτέρως ἂν τύχοιεν τῶν χυμῶν ἄθροισιν γενέσθαι, εἰ μὲν ἐπὶ τοῦκτος, τοὺς διαλείποντας, εἰ δ' ἐπὶ τὰ ἐντὸς, τοὺς συνεχεῖς ἀπεργαζομένη. Καὶ πῶς γίνονται οἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοί; τριῶν οὖν ἀρχῶν οὐσῶν ἐν τῷ σώματι, λέγω δὴ ἐγκεφάλου, καρδίας καὶ ἥπατος, ἐκάστην τῶν ἀρχῶν τούτων ἡ φύσις ἀδέσι τετίμηκε. Δέδωκε γὰρ τούτοις τοῖς μορίοις εἰς τὴν τῶν οἰκείων περιττωμάτων ἀπόθεσιν τοὺς προεισηγμένους ἀδένας, ὡς συμπαρεκκειμένους τούτοις καὶ πλησιάζοντας. Τοὺς μὲν παρὰ τὰ ὦτα ἀδένας ὁ ἐγκέφαλος κέκτηται, τοὺς δὲ παρὰ τὰς μασχάλας, ἡ καρδία· τοὺς δὲ περὶ τοὺς βουβῶνας, τὸ ἥπαρ. Ὅπόταν οὖν ἄθροισθῇ τι τῶν χυμῶν περίττωμα μοχθηρὸν ἐν τινὶ τῶν κυρίων μορίων, κατακρατῆσαν καὶ ἀσθενῆσαν τοῦτο ποιήσει, τηνικαῦτα ἡ φύσις ἐλευθερῶσαι ζητοῦσα τὰ κύρια μόρια, ἐπὶ ταῖς ἑαυτῆς δυνάμεσι παραγίνεται κατὰ ἀπόστασιν, τὸ ἐνὸν ἐν τούτοις περίττωμα ἀποδιῶσαι σπουδάζουσα, μὴ δυναμένη δὲ, τελείαν ἐλευθερίαν τοῖς κυρίοις παρασχεῖν μορίοις, διὰ τὴν ἐν τούτοις προγεγονυῖαν ἀσθένειαν κατὰ μετάδοσιν ἀπογαλακτίσασα μέρος τι τῆς ὕλης ἐνσκήψαι τοῖς ἀδέσι ποιεῖ, οἵτινες ὡς ἀραιοὶ καὶ σομφώδεις, ἐτοιμότατα δέχονται. Ὅθεν καὶ Ἱπποκράτης τοὺς τοιούτους πάντας, κακοὺς φησὶν εἶναι, ὡς μὴ κατὰ ἀπόστασιν τῆς ὕλης ἔξω φερομένης, ἀλλὰ κατὰ μετάδοσιν τοὺς βουβῶνας ἐξαίρουσα. Καὶ οὐδεμίαν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἔμφασιν προκαταρκτικῆς τινὸς αἰτίας τῷ ἱατρῷ παρέχουσα, πρὸς διάγνωσιν τῶν τὸν κυρίως ἐφήμερον πυρετὸν ἀπεργαζομένων. Περὶ τῶν δι' ἔρωτα πυρεσόντων. Ἔστι δὲ τις καὶ ἕτερος πυρετὸς, ἐκ τοῦ τοιοῦδε γένους, ὅστις ἐπὶ συντόνοις τῆς ψυχῆς φροντίσι συνίσταται· λέγω δὲ, ὅσοι ὥρα κάλλους, ἄλωτοὶ τῷ ἔρωτι γεγόνασιν, ἀποτυχόντες ἀπολαῦσαι τοῦ ἐρωμένου· ὥσπερ που καὶ Ἑρασίστρατος ἐφώρασε δι' ἔρωτα τὸν τοῦ Σελεύκου ἀρρώστουντα Ἀντίοχον· οὐ καλῶς δ' οὖν ὅμως οἱ πολλοὶ τῶν παλαιῶν ἱατρῶν ἀπειλήφασιν, ἀπὸ τοιαύτης ψυχικῆς φροντίδος, τὸν ἐφήμερον πυρετὸν συνίστασθαι, μὴ προσδιορισμῷ τινὶ κατὰ λόγον χρῆσάμενοι· ὁ γὰρ ἔρωτι τινὶ κάτοχος γεγονῶς, εἰ μὲν ἀδυνάτως ἔχει ἀπολαύειν τοῦ ἐρωμένου, ἐπύρεξέ τε φροντίδας, καθ' ὃν χρόνον τῆς τοῦ ἐρωμένου ἀπέτυχεν ὁμιλίας, εἴγε καὶ πολλῶν ἡμερῶν ἀριθμὸς, εἰς ἐξήκοντά που ἤ, καὶ τούτων πλείους διέλθοι· καὶ τινες ἐξ αὐτῶν, οὐκ ἐφημέρῳ, ἀλλ' ἐκτικῷ πυρετῷ, εἰς

τέλος ἐάλωσαν· εἰ δέ γε τοῦ ἐρωμένου οὐκ εἰς μακρὸν ἀπολαύσαιεν, ἦκον οὗτοι τῆς τε φροντίδος καὶ τοῦ πυρετοῦ ἀπαλλάττοντες.

608 Εἰσὶ δέ τινες καὶ ἄλλαι ψυχικαὶ φροντίδες, μετὰ συντονίας γινόμεναι τοῖς φιλοπλούτοις τε καὶ φιλοχρύσοις καὶ ἐπὶ σωμαίων αἰεὶ χαίρουσιν ὁμιλίαις· οὗτοι γὰρ τῇ τούτων ἀποτυχίᾳ πεπόνθασι. Καὶ ἐφημέρῳ μὲν πυρετῷ οἱ τοιοῦτοι ἀλίσκονται, ὅποταν πρὸς ἡμέραν ἀποτυχόντες φροντίσωσιν· ἄμφω γὰρ καὶ οὗτοι τῆς φροντίδος καὶ τοῦ πυρετοῦ λύονται τῇ τῶν ἐλπιζομένων ἐπιτυχίᾳ. Διὰ τί ἀπάντων μὲν τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐφημέρων πυρετῶν ἡ ἀρχή, ἀπὸ τινος προκαταρχούσης τε καὶ φανερᾶς αἰτίας γέγονεν, οἷον ἀγρυπνίας, ἢ λύπης, ἢ φόβου, ἢ θυμοῦ, ἢ ἐγκαύσεως, ἢ μέθης, ἢ κόπου, ἢ ψύξεως, εἴτε τινὸς ἄλλης προφάσεως φανερᾶς, εἰ καὶ μὴ ἴδια ταῦτα τοῖς τοιοῖσδε εἰσι πυρετοῖς, ἀχώριστα δέ γε παντάπασιν; Οἱ δ' ἐπὶ συντόνοις τῆς ψυχῆς φροντίσι γινόμενοι πυρετοὶ, εἰ μὴ προκαταρκτικῆς τινὸς αἰτίας ὑπαρχούσης ἐν τούτοις, πῶς ἂν γνωρισθεῖεν, καὶ πόθεν τῷ ἱατρῷ ἡ ἔνδειξις τῶν τοιούτων γενήσεται πυρετῶν; Ἀποροῦσι δέ τινες λέγοντες ὅτι ἐστὶ δυνατόν τὸν ἐφήμερον ὥρας δεκαοκτὼ κατέχειν, συνεχῇ ὄντα καὶ τῶν ἀγγείων ἐντὸς, καὶ μηδὲν διαλείμματα ποιούμενον· πρὸς οὓς φαμέν ὅτι εἰ καὶ συνεχῆς ἐστίν, ἀλλ' οὖν τὰ τοῦ διαλείποντος κέκτηται ιδιώματα. Καὶ γὰρ καὶ ὁ συνεχῆς ὁμοίως τῷ διαλείποντι τὴν εἰσβολὴν ποιήσεται πλὴν τοῦ ῥίγους, καὶ τῆς περιψύξεως, καὶ τὰς ὥρας τεταγμένας φυλάξει. Καὶ γὰρ καθέκαστον παροξυσμὸν, καὶ ἀρχὴν λήψει καὶ ἀνάβασιν, καὶ ἀκμὴν, καὶ παρακμὴν. Καὶ ὥσπερ ἐστὶν ἐν ἐκείνοις τὸ διάλειμμα, οὕτως ἐν τούτοις ἡ ἔνδοσις καὶ ἡ μυοπυρεξία. Ἐν τούτῳ γὰρ διαφέρει τοῦ συνόχου, καὶ γὰρ ὁ σύνοχος, ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἴσος ἐστίν, ἢ ἐπακμαστικός, ἢ παρακμαστικός· τοῦτο δὲ γίνεται τῇ σήψει καὶ διαφορήσει· ὁ δέ γε ἀμφημερινὸς, ἐνδίδων ὁρᾶται καὶ παροξύνεται, καὶ τὰ οἰκεία τοῦ εἵδους φυλάττων ιδιώματα, ὡς ἐδείχθη ἐν τῇ περὶ διαφορᾶς πυρετῶν Γαληνοῦ ἐξηγήσει. Περὶ νόθου ἀμφημερινοῦ ἦτοι συμβεβηκός. Ἔστι δέ τις ἐν τούτῳ τῷ γένει καὶ ἕτερος πυρετὸς οὐ κυρίως ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὅστις τὸ τοῦ νόθου κεκλήρωται ὄνομα· νόθος γὰρ καὶ ὁ τοιοῦτος ὁμοίως τῷ τριταίῳ ἐφήμερος ὀνομάζεται· περιττώματι δὲ καὶ οὗτος, οὐ φλεγματικῷ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ξανθοχολικῷ τὴν ὑπαρξιν ἔσχηκε, καὶ ἡ μὲν τοῦ φλέγματος μᾶλλον, ἥττον δὲ ἡ τῆς χολῆς ποιότης ἐπικρατεῖ ἐν τούτῳ· καὶ διὰ τοῦτο, πραέστερος μὲν οὗτος τοῦ ὁμογενοῦς ἑαυτῷ καὶ ἀκριβοῦς γεγένηται. Περὶ πεμπταίου πυρετοῦ διάγνωσις.

609 (1τ) Φασὶ δὲ τῶν παλαιῶν οὐκ ὀλίγοι ὥς καὶ πεμπταίου πυρετοῦ γεγένηται σύστασις· καὶ τινὲς τούτων ὧν εἷς ἐστὶ καὶ ὁ Ῥοῦφος ἐν τῷ περὶ τεταρταίου οἰκείῳ λόγῳ γενόμενος, ἱστορίαν τινὰ παραδίδωσι θεατῆς γενέσθαι· καὶ οὕτως αὐτὸς λέγων. Φησὶ γάρ· γυνὴ τις μετὰ μῆνας τοῦ τοκετοῦ τρεῖς, τεταρταίῳ ἐάλωκε. Μήπω δὲ τούτου ἀκμάσαντος, ἀλλ' ἔτι περὶ τὰς ἀρχὰς ἀναστρεφομένου, διὰ πέμπτης παρῶξυνε τὸ γύναιον. Λέγω δὴ τοῦ τεταρταίου δύο διαλείποντος, οὗτος μετὰ τρεῖς εἰσβάλλων ἐφαίνετο, καὶ τοῦτο ἐπὶ τρισὶ περιόδοις ἐφάνη γινόμενον. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ πρῶτος τὴν οἰκείαν φυλάττων τάξιν ἐφαίνετο. Ἀλλὰ καὶ ἐβδομαῖον ὁ τοιοῦτος ὑποτίθεται γίνεσθαι, καὶ ἐνναταῖον ῥωμαίῳ στρατηγῷ Συμμάντῳ· ὁ δέ γε Γαληνὸς, οὐ μόνον [οὐχ] ἱστορῆσαι ποτε φάσκει, ἀλλὰ οὐδὲ ὅλως γενέσθαι τοῦτο ὑποτίθεται. Περὶ τεταρταίου νόθου. Νόθον δὲ τεταρταῖον ὁμολογοῦσιν ἅπαντες γίνεσθαι διὰ τὸ ἄκρατον ἐν τούτοις τὸν μελαγχολικὸν τυγχάνειν χυμὸν, ἀλλ' ἀναμεμίχθαι καὶ τούτῳ καὶ χολῳδές τι περίττωμα, κὰν τούτῳ νοθεύεσθαι ὅστις τοῦ ἀκριβῶς ῥᾶον πεπέφθαι δύναται. Δύο δέ γε καὶ τρεῖς τεταρταῖοι ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον πεφύκασιν γενέσθαι, τοῦ περιττώματος δηλονότι τοῦτον ἕνα γεννήσαντος, τισσομένου κατὰ τε τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσόν. Ἀλλ' ἡ μὲν δύναμις τοῦ ποιοῦ ἢ ἐν τῷ νοσήματι καὶ ἐν τῇ ὕλῃ φαινομένη οὐχ ὁμοίως τοῖς τρισὶ πεπεράτῳται. Ἀλλὰ μᾶλλον μὲν ἐν τῷ προκατάρξαντι φαίνεται, ἥττον δ' ἐν τοῖς δυσὶ, καὶ διὰ τοῦτο σφοδροτέροις μὲν ὁ πρῶτος τὴν εἰσβολὴν ποιησάμενος φαίνεται, ἥττον δ' ἐν τοῖς δυσὶ, οἱ

λοιποί. Καθ' ἐκάστην μὲν γὰρ ὁ τοῖσδε τοῖς πυρετοῖς ἀλούς, παροξυνόμενος τοῖς πολλοῖς τῶν ἱατρῶν, ἐφημέρῳ ἐαλωκέναι κριθήσεται, καὶ τούτων μᾶλλον ὅσοις ἡ πείρα τοῦ λόγου διὰ σπουδῆς ἔχειν νενόμισται.

610 Οὐ μὴν γε ἴασιν ἀκριβῶς, ὥς οὐδ' αὐτῇ τῇ τριβῇ ἀκριβέστερον ἐπεμβάλλουσιν, ἀλλὰ δοκοῦντες εἰδέναι, μὴδὲν εἰδότες εὐρίσκονται. Ποῖαι τῶν πυρετῶν ἐπιπλοκαί, καὶ ποῖαι ἑτερογενεῖς, καὶ ποῖαι ὁμοειδεῖς, καὶ ἑτεροειδεῖς τῶν πυρετῶν ἐπιπλοκαί; Τῶν ἐπὶ σήψει, αἱ μὲν εἰσιν ὁμογενεῖς, αἱ δὲ ἑτερογενεῖς, καὶ αἱ μὲν ὁμοειδεῖς τυγχάνουσιν, αἱ δὲ ἑτεροειδεῖς. Ὅμογενεῖς μὲν οὖν εἰσιν, αἱ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὕλης συνιστάμεναι, τουτέστιν δύο τριταῖοι, καὶ πάλιν δύο ἀμφημερινοὶ, καὶ τρεῖς ἀμφημερινοὶ, καὶ δύο τεταρταῖοι, καὶ τρεῖς τεταρταῖοι· ἑτερογενεῖς δὲ, οἱ ἀπ' ἄλλης καὶ ἄλλης ὕλης συνιστάμενοι, ὥς τρεῖς ἀμφημερινοὶ, καὶ τριταῖοι, ἢ τεταρταῖοι· ὁμοειδεῖς δὲ εἰσιν οἱ διαλείποντες τοῖς διαλείπουσι, καὶ οἱ συνεχεῖς τοῖς συνεχέσι, καὶ οἱ συνεχεῖς τοῖς διαλείπουσιν. Ὅταν οὖν γένηται τριταῖος διαλείπων, καὶ ἀμφημερινὸς συνεχής, εὐδὴλον ὅτι δύο γεγόνασιν πυρετοί· καὶ οὗτοι τυγχάνουσιν ἑτεροειδεῖς, καὶ ἑτερογενεῖς· ἑτερογενεῖς μὲν, ὅτι ἀπὸ ἐτέρας καὶ ἐτέρας ὕλης ἐγένοντο· ἑτεροειδεῖς δὲ, ὅτι ὅς μὲν διαλείπων, ὅς δὲ συνεχής ἐστίν. Ἐὰν δὲ ἀμφημερινὸς καὶ τριταῖος διαλείποντες λέγωνται, δῆλον ὥς ἑτερογενεῖς μὲν εἰσιν, ὅτι ἐκ διαφόρων ἐγένοντο χυμῶν· ὁμοειδεῖς δὲ, ἀμφοτέρω διαλείποντες, ἐγένοντο. Τὰ ῥίγη πῶς προηγοῦνται καὶ τοῖσιν ἴστανται, καὶ τοῖσιν ἔπονται. Προηγοῦνται μὲν ἐπὶ τῶν διαλειπόντων. Καὶ διὰ τί μὴ παντὶ ῥίγει ἔπεται πυρετός; ὅτι τὰ τοιαῦτα ῥίγη διαίταις ἔπεται μοχθηραῖς, ἐμπιπλωμένων τῶν ἀνθρώπων καὶ διαιτωμένων ἀργῶς, πολλάκις δὲ καὶ λουομένων ἐπὶ τροφαῖς· ὅτε δὲ καὶ τῶν ἐδεσμάτων αἱ ποιότητες ἐκ τῆς ψυχροτέρας τε καὶ φλεγματοδεστέρας ὥσι κράσεως, ἐτοιμοτάτοις ῥίγεσιν ἀνεκθερμάντοις ἀλίσκονται. Διὰ τί ἐπὶ τῶν ὀξέων πυρετῶν φλύκταιναι ἀνὰ τὰ χεῖλη γίνονται; ἰστέον ὅτι περιήλυσιν αὕτη ῥαδία ἐστὶ· καὶ γὰρ ἐν τοῖς πεμφιγώδεσι πυρετοῖς γίνονται, καὶ οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν πυρετῶν τῶν ὀξέων· καὶ γε διὰ τὴν ἐπίτασιν τῆς θερμασίας αὕται γίνονται. Τέλος.